

**Tiesību Zinātņu Pētniecības Institūts sadarbībā ar
Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti, laikrakstu “Dienas Bizness” un žurnālu “Jurista
Vārds” rīko zinātnisku konferenci**

„Valsts konsekvence tiesiskās palāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā”

2016. gada 29. janvāris plkst. 13.00 – 13.15

Latvijas Universitātes Mazā aula

Jānis Neimanis¹

Referāta
“Pastāvība tiesas spriešanā”
tēzes

1. Tiesiskās drošības centrālais elements ir tiesiskā regulējuma pastāvība. Pastāvība ļauj izvairīties no pretrunīgas valsts rīcības. Tiesību piemērošana ir neatņemama tiesiskā regulējuma daļa. Tā “iedzīvina” tiesisko regulējumu.
2. Tiesas spriešana ir valsts rīcība, tāpat kā tiesas spriešana ir tiesību piemērošanas izpaušme, tāpēc tiesai ir pienākums ievērot pastāvību. Pastāvības pienākums tiesas spriešanā ir Satversmes 82.panta prasība.
3. Procesuālajiem likumiem (Satversmes 86.pants) jākalpo pastāvības sasniegšanai. Dažas to garantijas:
 - spēkā stājies tiesas spriedums ir galīgs; var tikt pārskatīts būtisku taisnīguma/tiesiskuma prasību neievērošanas dēļ;
 - tiesas sprieduma nodibinātajiem faktiem var būt neapstrīdams raksturs citā lietā;
 - citāds vēlāks tiesas spriedums līdzīgā lietā nav pamats iepriekšējās lietas jaunai izskatīšanai;
 - tiesas pienākums ievērot Augstākās tiesas sniegtu normas tulkojumu tajā pat lietā.

Procesuālie likumi paredz sabalansēti sarežģītas tiesneša neatkarības, tiesiskuma, tiesiskās drošības principa un taisnīguma attiecības.

4. Kasācijas instancei ir centrālā loma, lai tiktu sasniegta pastāvība tiesas spriešanā. Lai nodrošinātu kasācijas tiesas funkciju, valsts interese būtu to nepārslogot ar mazsvarīgiem jautājumiem, pierādījumu iegūšanas (operatīvās darbības sankcionēšanas) procedūru un pierādījumu novērtējuma kontroli u.tml. Nav pieļaujami, ja kasācijas instance bez izskaidrojuma sniedz savstarpēji pretējus tiesību normas tulkojumus. Tad saskatāms tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums.
5. Īpaša nozīme ir procesuālajam instrumentam - lietas izskatīšanai paplašinātā tiesas sastāvā Augstākajā tiesā. Civillietās paplašinātā tiesas sastāva institūts ir nepilnīgs, jo neparedz visu

¹ Dr.iur., Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes asociētais profesors, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta tiesnesis.

Civillietu departamenta tiesnešu dalību lietas izskatīšanā, bet krimināllietās – paplašinātu tiesas sastāvu likums neparedz vispār. Gan Civilprocesa likums, gan Administratīvā procesa likums, noteicot tiesnešu kopskaitu šādā sēdē, neaizliedz tiesnešu pāra skaitli, kas apdraud lēmuma pieņemšanu kopsēdē.

6. Pastāvību papildus nodrošina vadīta judikatūras izpēte un tiesību zinātne. Tomēr judikatūras izpēte ir tikai sākuma posmā, bet tiesību zinātne nepilda tiesas spriešanas pastāvības stabilizējošo funkciju. Kritiska tiesas spriedumu izpēte Latvijā tiek drīzāk uzlūkota kā neētiska rīcība vai vismaz nākotnē neizdevīga.
7. Ar 2009.gadu Saeima atteicās no kasācijas instances sabiedriskās kārtības (jeb administratīvo) pārkāpumu lietās. To neparedz atjaunot arī Administratīvo pārkāpumu procesa likuma projekts. Šāds likumdevēja lēmums ir vērtējams kā tiesībpolitiski kļūdainis, jo vairs nav procesuāla mehānisma kā nodrošināt pastāvību tiesas spriešanā šajās lietās.